Rapport fra tilsyn ved

Arna statlig mottak 2006

Rapporten er utarbeidet i forhold til krav og retningslinjer gitt i Utlendingsdirektoratet (UDI) sine styringsdokumenter for mottaksdrift. Disse omfatter Driftsreglement med tilhørende Kravspesifikasjon, Pengereglement og de årlige føringsbrevene, samt de til enhver tid gjeldende rundskriv, rutinebeskrivelser og veiledere. Rapporten inngår som en del av UDIs årlige, tilsyn med de statlige mottakene.

Et tilsyn er en prosess som består av en helhetlig gjennomgang av mottaksdriften og kontroll av om kravene i styringsdokumentene blir fulgt.

Rapporten omfatter vurderinger av

- om aktiviteter utføres som beskrevet og uttalt
- om mottaket driver sin virksomhet innenfor de rammer som UDI har satt

Tilsynet foregår ved gjennomgang av dokumenter og annen innhentet informasjon, med eller uten tilsynsmyndighetens fysiske tilstedeværelse. Fysisk tilstedeværelse kan være i form av meldte tilsynsmøter, korttidsmeldte møter/besøk og/eller uanmeldte møter/besøk.

Formålet med tilsynsrapporten er å gi tilbakemelding til driftsoperatør og ansatte om UDIs vurderinger av driften, samt gi eventuelle pålegg med frister.

Avvik defineres som manglende oppfyllelse av UDIs krav.

Merknad er forhold som ikke kan defineres som avvik, men der UDI mener mottaket har et forbedringspotensial.

1. OVERSIKT OVER PROSESSEN

Mottakets arbeid er vurdert ut fra:

Driftoperatørs egenerklæring for 2006
Mottakets årsrapport 2005
Mottakets årsplan for 2006
Mottakets regnskap for 2005
Mottakets budsjett for 2006
Mottakets oppfølging av krav fra tilsynsrapport 2005
Diverse notater og vedlegg til årsrapporten
Svarbrev fra mottakets samarbeidsråd
UDIs logg over ekstraordinære tiltak ved mottaket
UDIs ordinære veiledning og oppfølging av mottaksarbeidet gjennom året.

Arna mottak hadde ikke tilsynsmøte i fjor, og vi finner det hensiktsmessig med møte i år. Befaring er unødvendig da UDI/RKV hadde et besøk på mottaket i vår hvor både fellesarealer og deler av boenhetene ble gjennomgått.

Meldt tilsynsmøte ble avholdt 04.05.06, følgende var til stede:

Arna mottak
- Kjartan Dirdal, mottaksleder
- Anpuchelvan Mahesan, informasjonskonsulent
- Sami Schletti, vaktmester
- Fermann Abdulla, økonomikonsulent
- Vidar Vesth, bosetting og kvalifisering
- Serine Blitzner, miljøarbeider
- Toni Helland-Hansen, nestleder og sosialkonsulent(barne- og ungdomsansvarlig)
-
- **Driftsoperatør, Hero mottak og kompetanse**
- Ronald Tuft, teknisk sjef

UDI/RKV
- Inger Loneland, rådgiver
- Ole-Petter Dahle UDI/RKV, rådgiver

2. VURDERING AV MOTTAKETS ARBEID INNENFOR ÅRETS FØRINGER

2.1 Barn og ungdom

Tilsynet har hatt fokus på mottakets arbeid for

- å tilrettelegge for og bidra til at foreldre skal kunne ivareta sitt omsorgsansvar i Norge, herunder
  - mottakets samarbeid med skolen for at skolen skal tilrettelegge for at foreldre skal kunne ivareta sin foreldrefunksjon i møtet med skolen, og med mest mulig direkte kontakt mellom skole og foreldre
  - mottakets rutiner/melderutiner ved mistanke om at foreldrene ikke ivaretar sitt omsorgsansvar på en tilstrekkelig god måte og/eller av annen grunn er bekymret for barn eller ungdoms utvikling, trygghet eller sikkerhet

- å sikre at alle barn under skolepliktig alder får et tilrettelagt tilbud

- å sikre at ungdom over 12 år får tilrettelagt informasjon og at praktiske aktiviteter brukes som pedagogisk virkemiddel

- å gi ungdom påvirkningsmulighet på aktivitets- og informasjonstilbudet

Tilbudet til barn under skolepliktig alder er godt. Alle foreldre med barn mellom 2 år og skolepliktig alder har tatt i mot tilbud om barnehageplass. Utgifter til fire- og femåringer dekkes av UDIs tilbud, de andre dekkes av driftsoperatør eller familien selv. Avlastningstilbudet for foreldre med barn under to år fungerer ikke godt nok, og mottaket arbeider med å finne bedre løsninger. *Se merknad*.

Mottaket har god oversikt over foreldresamarbeidet som beboerne har med skolen, og mener at det på grunn av manglende norskkunnskaper hos foreldrene til tider ikke fungerer så godt. De

ansatte tror at det er flere problemer i forholdet barn på mottak - skole, enn de som blir meldt, og forsøker å få til et åpnere samarbeid med skolen angående foreldrerollen. I vår arrangerte for eksempel Arna mottak et godt besøkt mini-seminar for sine samarbeidspartnere angående målgruppen barnefamilier, hvor skoleetaten var til stede.

Det har vært kontakt med PPT i ett par konkrete saker, hvor PPT ytte tjenester ovenfor barn i mottaket. For mer generell kontakt og for å gi foreldrene kunnskap om hva PPT kan yte av tjenester, har mottaket avtalt et møte med PPT i nærmeste framtid, og skal deretter sørge for at det blir et informasjonsmøte mellom foreldrene og PPT.

Det er framlagt skriftlige rutiner for mottakets håndtering ved bekymring for vold eller overgrep mot barn og ungdom (Heros rutinehåndbok). Etter UDIs erfaring fungerer de tilfredsstillende.

Tilstrekkelig informasjonsprogram for ungdom er tilrettelagt for ungdom opp til 20 år.

Mottaket har i lengre tid vært engasjert i arbeidet for barn og unge, og har for tiden blant annet disse to prosjektene:

- "Growing up in two cultures", som er små samtalegrupper for barn/unge og foreldre, og som organiseres av psykolog Magne Raundalen og Redd Barna.
- Medarrangør av CISVs sommerleir (Internasjonale Barneleire). Blant annet skal seks ungdommer fra mottaket være ledere å leiren..

Bortsett fra at mottaket fortsatt sliter noe med å få en fullt ut tilfredsstillende løsning på avlastningstilbudet for foreldre med barn under to år[1], driver de et engasjert, godt og strukturert arbeid med barnefamiliene.

Ingen avvik
En merknad

2.2 Informasjonsarbeid

Tilsynet har hatt fokus på mottakets arbeid for

- å utvikle metoder for kvalitetssikring og evaluering av informasjonsprogrammet (jf. *Rammeplan for informasjon til beboere i statlig mottak*)
- å tilpasse informasjonsprogrammet og tilrettelegge aktiviteter til de ulike grupper og individer som til enhver tid oppholder seg på mottaket
- å synliggjøre omfang og bruk av tolk og eventuelle tospråklige assistenter i informasjonsprogrammet, samt synliggjøre omfang av og innhold i den opplæring og veiledning som eventuelle tospråklige assistenter får

Årsrapporten med vedlegg ga fyldig dekning av hvordan mottaket driver sitt informasjonsprogram, som er tilfredsstillende i forhold til UDIs krav. Under tilsynsmøtet ble spesielt evalueringsmetodene gjennomgått, et komplisert område som informasjonsansvarlig har lagt ned mye arbeid i. I dag evalueres programmet fortløpende av beboerne når det gjelder bruk av pedagogiske virkemidler og interessen for de temaene som tas opp. Informasjonskonsulenten har, i samarbeid med andre Hero-mottak, utarbeidet et spørreskjema på 9 språk for å evaluere

[1] Se merknad i tilsynsrapport 2005

kunnskapen som formidles i programmet. Skjemaet har bare vært i bruk i en kort periode og en kan foreløpig ikke si om det fungerer etter hensikten.

Programmet tilpasses ulike grupper og individer som bor på mottaket. Det ble gitt eksempler om tilrettelegging for personer som er i arbeid, lengeventende og beboere med psykiske problemer.

Det føres en "logg" over bruk av språkassistenter og tolker som også viser deltakere, språk, og tema. "Loggen" er oversiktlig og grei, og ligger i programmet MD-asyl. På grunn av språkdyktige medarbeidere brukes det lite innleide tolker. Individuell opplæring og veiledning til språkassistenter blant beboere og ansatte gis av informasjonsansvarlig, som har utdannelse og erfaring som tolk. Det planlegges å avholde et formelt kurs for aktuelle språkassistenter ved Arna mottak til høsten. I situasjoner som krever profesjonell tolk, benyttes dette. Både bruk og opplæring av tospråklige assistenter tilfredsstiller UDIs krav.

Informasjonsprogrammet gjennomføres med 2 timer pr beboer pr uke, noe mottaket vurderer som det optimale i forhold til de rammene som er gitt. En økning av timetallet mener de vil gå ut over kvaliteten på programmet.

Ingen avvik

2.3 Psykisk helse

Tilsynet har hatt fokus på mottakets arbeid for å

- gi et differensiert tilbud (for de som allerede er syke) innenfor dagens økonomiske ramme, herunder
  - mottakets fysiske boforhold
  - aktiviteter som forebyggende tiltak (for å bedre det psykososiale miljøet og dermed forebygge psykiske lidelser)
  - samarbeidet med sektormyndighetene (tverrfaglig, samkjørt oppfølging)
  - personalgruppas kompetanse og tilgang til ekstern veiledning

Tilbud om differensierte boliger for beboere med psykiske problem gis gjennom desentraliserte enheter i bygda og enmannsrom på den sentraliserte delen av mottaket. UDI var nylig på befaring på deler av bygningsmassen, som virket godt vedlikeholdt og akseptabel ut i fra UDIs standarder.

Personalet er dyktige til å kartlegge beboernes helse fra første dag på mottaket, og å tilby individuelt tilpassede aktiviteter. Beboerrådet er en aktiv støttespiller i dette arbeidet.

UDIs krav om jevn ekstern veiledning er oppfylt, og de ansatte har høy realkompetanse for å takle beboere med psykiske problemer.

Etiske retningslinjer ble gjennomgått som eget tema på et personalmøte i vinter, og blir jevnlig berørt under veiledningsmøtene. En uensartet personalgruppe gjør at det stadig er diskusjoner og meningsbrytninger om diverse temaer.

UDI mener at mottaket i flere år har utført et gjennomgående svært godt arbeid i forhold til beboernes psykiske helse. Dette til tross for at det ikke er ansatt noen person med helsefaglig bakgrunn på mottaket, og at kommunen ikke har avsatt egne midler til deler av en helsesøsterstilling som kan følge opp beboerne spesielt. Noe av forklaringen kan være at de ansatte drar beboerrådet med i planleggingen av forebyggende tiltak og at sosialkonsulenten har en lav terskel for henvendelser fra beboerne, samtidig som det legges vekt på å normalisere

hverdagen mest mulig i stedet for å fokusere på sykdom. Det må også nevnes at samarbeidet med aktuelle sektormyndigheter fungerer tett og bra.

Ingen avvik

3. VURDERING AV MOTTAKETS ARBEID INNENFOR ØVRIGE OMRÅDER

Brannsikkerhet
Egenerklæringen og årsrapporten samsvarer ikke angående krav om tilstrekkelige brannøvelser. Under tilsynsmøtet ble det forklart at mottaket fyller brannvesenets krav, og får toppscore på det tekniske, men at de ikke hadde gjennomført brannøvelser etter sine egne planer. De har hatt problemer med falske brannalarmer og har prioritert å oppgradere det tekniske utstyret for å få det mer hensiktsmessig. En planlagt evakueringsøvelse i etterkant av tilsynsmøtet er gjennomført, med innrapportering til UDI. Mottaket dekker UDIs krav til brannsikkerhet.

Bosettingsarbeid
IMDi er klar over at mottakets plassering i en storby kan by på vansker med motivering til bosetting utenfor Bergen kommune. Utfordringene blir derfor å motivere de med oppholdstillatelse til å ønske seg kommuner utenfor Bergensregionen og til randkommuner til Bergen.

Etter mottakets mening bør de som skal bosettes til randkommuner vente på sitt opprinnelige mottak til gjennomført intervju og tildeling av kommune. Kommer de så til Arna som mellomstasjon går det greit, men skal de utsøkes derfra er det vanskeligere. Bosettingsansvarlig mener også at politiske signaler kan oppfattes som at man ønsker en mer sentralisert bosetting, og at dette vanskeliggjør bosetting utenfor Bergen. Mottaket arbeider med påvirking både av kommuner og beboere, og ønsker en nærmere avklaring med IMDi om hvilke kommuner det skal satses på. Samarbeidet med Bergen kommune er godt.

I følge IMDI vest driver mottaket et godt bosettingsarbeid

Økonomi
Driftsoperatør bør bli mer nøyaktig angående å budsjettere/regnskapsføre utgifter på korrekte underposter. For eksempel er det ikke avsatt/regnskapsført midler til oppfølging av personer med særlige helseproblemer verken i 2005 eller 2006, og føringen under post 2.3, beboerrettet arbeid, stemmer ikke med informasjon fra årsrapporten og brevet fra Beboerrådet. Det må kunne leses av regnskap og budsjett hvilke ressurser som er brukt/avsatt til hvilke oppgaver. UDI stiller krav til bruk av eget skjema for å kunne gjøre slike vurderinger på enkeltmottak, og for å kunne sammenholde og aggregere informasjon om mottaksapparatet som helhet. *Se merknad*

Retur
I følge årsstatistikken fra mottaket har ingen beboere søkt IOM om retur eller reist frivillig tilbake til hjemlandet i 2005. Mottaket mener at dette henger sammen med beboermassen: De har mange kurdere som venter på en endelig beslutning fra norske myndigheter, og som inntil videre velger å bli. Det bor ingen fra Afghanistan på mottaket. Det bor 23 med endelig avslag, disse kommer enten fra land som ikke aksepterer tvungen retur (dermed svært vanskelige å motivere for frivillig), eller fra land hvor retur stort sett ikke er mulig (Somalia).

Mottaket har deltatt i et prosjekt fra Flyktninghjelpens Veiledningstjeneste om retur (INCOR), som ble avsluttet sommeren 2005, og opplevde at de fikk råd og støtte til å drive et aktivt returarbeid. Returinformasjon og -veiledning blir gitt i samsvar med UDIs krav.

Beboerrådet
Brev fra beboerrådet viser at de er engasjert i driften av mottaket, og at de har hånd om mange aktiviteter og har innvirkning på øvrige aktivitetstilbud.

Ingen avvik
En merknad

4. OVERSIKT OVER AVVIK, OPPFØLGING OG FRISTER

Ingen avvik

5. OVERSIKT OVER MERKNADER OG OPPFØLGING AV MERKNADENE

Merknader:	**Oppfølging:**	**Frist for oppfølging**
4.2.3 Avlastningstilbud for foreldre med barn i alderen 0 – 2 år	Mottaket må sørge for en mer tilfredsstillende løsning for avlastning av foreldrene under informasjonsprogrammet.	årsrapporten
2.1.3. Krav til budsjett 2.1.4 Krav til regnskap	Budsjettet skal gjenspeile de aktiviteter som planlegges gjennomført i forhold til mottakets årsplan. Differensierte tiltak og beboerrettet arbeid må synliggjøres bedre.	regnskap 2006 budsjett 2007

6. AKTUELLE PROBLEMSTILLINGER

Mottakets arbeid er godt dokumentert og merknader i tilsynsrapport 2005 er følgt tilfredsstillende opp.

Det nye kravet om vandelsattest ved ansettelser ble diskutert (Ul § 41c). I forbindelse med praksisplasser og hospitering av studenter, som det var 12 tilfeller av i 2005 på Arna, mente driftsoperatør at de vil kreve attest fra personer som skal arbeid mer enn 2 måneder ved mottaket.

Saker tatt opp av mottaket under tilsynsmøtet

- Helsetilbudet til beboere/samarbeid med kommunen. Forholdene er bedre enn for noen år siden, men det er fremdeles enkelte forhold som mottaket ønsker skal bli løst på en annen måte. UDI, RKV vil ta initiativ til ett nytt møte med ansvarlig innstans i kommunen og driftsoperatør vil inviteres til å delta sammen med mottaket.

- Hva kan mottaksansatte gjøre hvis de mener at menneskerettighetene ikke blir ivaretatt ovenfor beboere? Mottaket reiser dette i etterkant av en uttransportering foretatt av PU, hvor vedkommendes advokat ikke hadde informert asylsøkeren om negativt vedtak og oversittet utreisefrist. Enighet om at den type etiske dilemmaer bør drøftes med arbeidsgiver (DRO) og UDI. Forslag om å ha menneskerettigheter som tema på et mottaksledermøte til høsten.

- Hva med verge for psykotiske? UDI, RKV tar saken videre.

7. SAMLET VURDERING

Arna mottak er godt drevet av engasjerte medarbeidere, som holder seg oppdatert innenfor sine fagområder. De har god orden på plan- og rapportarbeidet. Når det gjelder budsjett og regnskap må underpostene dokumenteres mer nøyaktig. De samarbeider tett og tilfredsstillende med UDI og andre samarbeidspartnere. Personalet er stabilt, med gode kunnskaper om tverrkulturell kommunikasjon og samarbeid.

Innenfor årets føringsområder drives det et godt og tilfredsstillende arbeid. UDI vil spesielt framheve arbeidet med beboernes psykiske helse, både det av forebyggende karakter og oppfølging av personer med psykiske problemer. Mottakets evne til å dra beboerne med i den daglige driften kan være en del av årsaken til at det fungerer så bra.

Mottaket viser, som i de siste årene, at de har en helhetlig og god oversikt over sine arbeidsoppgaver og at de driver fagutvikling med interesse og engasjement for sitt arbeide.

Ingen avvik
2 merknader